

กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางพุทธศาสนาและสังคมของสามเณร
ผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค

The Process of Creating Buddhist and Social Values of Novices
with 9 Grades of Pali Studies

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

Suddhipong Srivichai

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: surachai.sur@mcu.ac.th

Received September 28, 2022; Revised November 24, 2022; Accepted November 28, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค 2) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางพุทธศาสนาและสังคม 3) เพื่อเสนอกระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางพุทธศาสนาและสังคม เป็นการศึกษาแบบผสมวิธีพหุระยะ ระยะที่ 1 ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลอุปนัย ระยะที่ 2 การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย ระยะที่ 3 ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 30 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค ผลการวิจัยพบว่า สามเณรเปรียญธรรมทำหน้าที่อบรม แนะนำ สั่งสอนหลักธรรม เรียงลำดับความสำคัญของงาน บรรยายหลักธรรมคำสอนแก่พุทธศาสนิกชน มีความเพียรพยายามเป็นเลิศในการเรียนรู้ตลอดเวลา มีผลงานพิมพ์เผยแผ่พระพุทธรูป

2. ผลการศึกษากิจกรรมการสร้างสรรค์คุณค่าทางพุทธศาสนาและสังคมของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยคมีกัลยาณมิตรจากคนในครอบครัว มีอิทธิบาท 4 ศึกษาพระไตรปิฎกบูรณาการศาสตร์ทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ มีใจรักในการอ่าน ฝึกฝนตนเอง รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ อาศัยแรงบันดาลใจเป็นพลังในการสร้างสรรค์ผลงาน

3. เสนอกระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางพุทธศาสนาและสังคมของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค ด้วยหลักกัลยาณมิตรอาศัยความมุนานะ สร้างแรงบันดาลใจจากตัวอย่างผู้ที่ประสบ

ผลสำเร็จ เผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์บูรณาการระหว่างทฤษฎีกับภาคปฏิบัติที่ต้องใช้ความคิดอ่าน และความศรัทธากับความเชื่อผสมผสาน โดยพยายามเปิดใจทำงานเป็นทีมและเรียนรู้หาประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่า; พุทธศาสนาและสังคม; สามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค

Abstract

The objectives of the research article were: 1) to study factors leading novices to succeed in the 9th grade examination of Pali Studies; 2) to study the process of creating Buddhist and social values; and 3) to propose the process of creating Buddhist and social values. The study employed multiphase mixed methods. At first, the qualitative research method was used, and its data were collected by in-depth interviews with 15 experts and then analyzed by the inductive method. In the second process, the data were collected through group discussions with nine experts and analyzed by the inductive method. After that, the quantitative research method was applied. The data were collected from 30 samples and analyzed by percentage, mean, and standard deviation. The results of the study showed that:

1. The factors leading novices to succeed in the 9th grade examination of Pali studies were that those novices had taught Dhamma and Pali to others, arranged the significance of their burdens, demonstrated effort and tolerance in the study, and had their Buddhist works published.

2. The process of creating Buddhist and social values in the novices who have completed the 9th grade examination of Pali Studies comes from friendships with family members, Iddhipada principles, ability in integration of Buddhism and modern sciences, love of reading, self-training, listening to others' opinions, and self-inspiration.

3. The proposed processes of creating Buddhist and social values by the novices who have completed the 9th grade examination of Pali Studies are as follows: principles of Kalyanamitta and Iddhipada, incentive and inspiration, online publication of works integrated with theory and practice, creative thinking integrated with belief, team-working, and life-long learning.

Keywords: The process of creating values; Buddhism and society; novices with 9 grades in Pali Studies.

บทนำ

คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ได้รับการบันทึกไว้ด้วยภาษามคธ เมื่อพระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายออกไปสู่ประเทศที่ประชาชนไม่มีพื้นความรู้ทางภาษามคธ กุลบุตรที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา จำเป็นต้องเรียนรู้ภาษามคธ เพื่อจะได้ศึกษาคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่บันทึกไว้ด้วยภาษามคธ (Suthon, 2013) ในประเทศไทย การศึกษาภาษาบาลี เพื่อใช้เป็นเครื่องมือศึกษาพระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ ได้มีมาแต่สมัยสุโขทัยและสมัยล้านนา สืบต่อมาสมัยอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี จนถึงต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ กระทั่งถึงปัจจุบัน พระพุทธศาสนาที่เป็นตัวหลักคำสอนหรือที่เรียกว่า ศาสนธรรมที่ปรากฏเป็นภาษาไทยในปัจจุบันนี้ ก็ได้รับการถ่ายทอดแปลจากภาษาบาลีออกสู่ภาษาไทย ถ้าคณะสงฆ์กับคณะบัณฑิตไม่มีความรู้ภาษาบาลี ศาสนธรรมที่เห็นอยู่ในปัจจุบันก็จักไม่มีให้ได้อีกศึกษาแล้ว ดังนั้น การศึกษาภาษาบาลี จึงเป็นรากฐานที่สำคัญของการดำรงอยู่แห่งพระพุทธศาสนา ซึ่งคณะสงฆ์ไทยได้ตระหนักถึงภาระอันสำคัญยิ่งนี้ จึงได้กำหนดการศึกษาภาษาบาลีเป็นหลักสูตร เรียกว่า หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนภาษาบาลี (National Office of Buddhism, 2010) โดยในหลักสูตรเป็นเรื่องของการสอนให้รู้บุญ-บาป ให้รู้จักอายชั่วกลัวบาป ละบาปบำเพ็ญบุญ และมีตัวอย่างให้เรียนรู้จากอดีตนิทาน พร้อมทั้งสรรพวิทยาการต่าง ๆ อันเป็นหลักธรรมคำสอนที่มุ่งเน้นสอนบุคคลให้เป็นผู้มีใจไม่ห่างไกลจากความดี

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ที่เรียกว่า “เรียนบาลี” นอกจากจะทำให้มีความรู้ ภาษาบาลี ซึ่งเปรียบเหมือนมีกุญแจสำหรับไขตู้ คือ “พระไตรปิฎก” แล้วยังเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้สมบูรณ์แบบ มีความรู้ดี ประพฤติปฏิบัติดี และยังได้พัฒนาทักษะการขบคิดวิเคราะห์ข้อพระธรรมวินัยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและกว้างขวางมากขึ้นต่อไป อันจะส่งผลต่อความเจริญมั่นคงของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ อย่างยั่งยืนกล่าวได้ว่า การศึกษาพระบาลีเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้เป็นผู้มีความขยัน อดทน และกตัญญูกตเวที เป็นที่เคารพยกย่องนับถือและเชิดชูของพุทธศาสนิกชนทั่วไปตลอดจนถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ และสถาบันพระมหากษัตริย์นี้ได้ทรงเล็งเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับพระศาสนาจึงให้มีกำหนดพระราชพิธีทรงตั้งเปรียญธรรม ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในพระบรมมหาราชวัง ของชั้นเปรียญธรรม 9 ประโยค และ 6 ประโยค โดยพระราชประเพณี จะกำหนดก่อนวันวิสาขบูชา 1 วัน คือวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี ถ้าหากปีใดเป็นอธิกมาส (เดือน 8 ทางจันทรคติสองหน) จะเลื่อนไปเป็นวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 7 โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานพัดเปรียญธรรม 9 ประโยค ปริญาบัตร และไตรจีวรแก่พระภิกษุ-สามเณรผู้สอบไล่ได้เปรียญธรรม 9 ประโยค พร้อมทั้งพระราชทานพัดเปรียญธรรม 6 ประโยค ประกาศนียบัตรและไตรจีวร แก่พระภิกษุ-สามเณร ผู้สอบไล่ได้เปรียญธรรม 6 ประโยค ด้วยพระองค์เอง แต่บางครั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์เสด็จแทนพระองค์ไปในการพระราชพิธีดังกล่าว โดยพระภิกษุ-สามเณรที่สอบได้เปรียญธรรม 9 ประโยค

หลังจากเสร็จพระราชพิธีทรงตั้งเปรียญธรรมแล้วจะมีรถยนต์หลวงนำส่งถึงวัดเป็นที่พำนักในกรุงเทพมหานครทุกกลุ่ม และจะได้รับนิยัตยภัตรถวายเป็นรายเดือนทุกเดือนนับตั้งแต่วันที่กองบาลีสนามหลวงประกาศผลสอบ โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจะมีฎีกานิมนต์พระภิกษุ-สามเณรผู้สอบไล่ได้เปรียญธรรม 9 ประโยค และ 6 ประโยค เพื่อเข้ารับการทรงตั้งเปรียญธรรม ในพระราชพิธีดังกล่าว (Atithammo, 2017).

กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางพุทธศาสนาและสังคมของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค เป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้สามเณรรุ่นปัจจุบันได้ศึกษาแนวทางและวิธีการปฏิบัติตนการศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเป็นศาสนทายาทที่ดี มีคุณภาพ และสามารถสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนได้ตลอดไป (Tan & Damnoen, 2020) นอกจากนี้ยังได้ศาสนทายาทที่มีความสามารถในการอบรมสั่งสอน พัฒนาศิลธรรม คุณธรรมให้แก่ประชาชนได้ดีอีกด้วย (Pandita, 1993) อนึ่งการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ ยังได้อานิสงส์ในการยกย่อง เชิดชูเกียรติประวัติของพระสงฆ์ซึ่งปัจจุบันเป็นพระมหาเถระผู้ทำคุณประโยชน์ให้แก่วงการพระพุทธศาสนาและประเทศชาติอันเป็นคุณเอนกอนันต์

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางพุทธศาสนาและสังคมของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค เพื่อเป็นแบบอย่างให้สามเณรรุ่นใหม่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติและพัฒนาตนเองสู่ความเจริญ เป็นการยกย่อง เชิดชู เกียรติประวัติให้แก่พระมหาเถระของคณะสงฆ์ไทย ผู้ทำคุณประโยชน์แก่ชาติและพระศาสนา เป็นแบบอย่างให้พุทธศาสนิกชนนำไปประยุกต์ปฏิบัติให้ผลงานสร้างสรรค์ทางพระพุทธศาสนาและสังคมอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค
2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางพุทธศาสนาและสังคมของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค
3. เพื่อเสนอกระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางพุทธศาสนาและสังคมของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค

การทบทวนวรรณกรรม

บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย

พระสงฆ์ในสังคมไทยมีฐานะและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันไปจากประชาชน มีระเบียบวินัยสำหรับการเป็นอยู่ และได้รับการยกย่องจากประชาชนให้อยู่ในฐานะที่เคารพและสักการะ จึงทำให้พระสงฆ์จำนวนมากได้ทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือสังคมได้ เช่น การอบรมสั่งสอนให้คำแนะนำที่

ถูกต้องแก่ประชาชน แต่โดยทั่วไปแล้วบทบาทของพระสงฆ์ในการดูแลสังคมโดย ภาพรวมแล้วมีอยู่ 2 บทบาทใหญ่ ๆ คือ

บทบาทตามอุดมคติ

เนื่องจากวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีตมามีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนตาย จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนมีความผูกพันเหมือนกับญาติสนิทที่ต้องให้ความเคารพนับถือเชื่อฟัง พระสงฆ์มีหน้าที่สอนธรรมะ การสอนธรรมะต้องมีความรู้ และธรรมะนั้นเป็นความรู้เกี่ยวกับความดี ผู้สอนต้องปฏิบัติดี คนเรียนถึงจะมั่นใจในสิ่งที่ตนเรียน พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่สั่งสอนให้ได้ผลต้องปฏิบัติตามที่สอน และปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าจึงมีลักษณะ ดังนี้ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) 1) ปฏิบัติดี คือ เป็นผู้สำรวมกาย วาจา ใจ ตั้งมั่นอยู่ในพระธรรมวินัยและหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าบัญญัติ ทำให้เป็นผู้มีกิริยาอาการงดงาม สงบ ผ่องใส สุขุมเยือกเย็น 2) ปฏิบัติตรง คือ ปฏิบัติตรงตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า พิจารณาธรรมทั้งหลาย ด้วยเหตุและผล ปราศจากอคติ 4 คือ ความลำเอียงเพราะรัก ความหลง ความโกรธ ความกลัวปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม ไม่ปฏิบัติให้ผิดหรือเลียงจากพระธรรมวินัยด้วยกิเลสตัณหา 3) ปฏิบัติเพื่อรู้ธรรม คือ ปฏิบัติเพื่อรู้แจ้ง เพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ ปฏิบัติศีล สมาธิ ปัญญา ด้วยความเพียร ด้วยขันติ และ 4) ปฏิบัติสมควร คือ ปฏิบัติทางสายกลาง ไม่ปล่อยไปตามอารมณ์หรือกิเลส ไม่ปฏิบัติสุดโต่งไปข้างทรมานตนเอง คือ มีปฏิภาณที่ถูกต้อง ทั้งปฏิบัติตนด้วยความเพียร 4 อย่าง คือ เพียรระวังบาปไม่ให้เกิดขึ้น เพียรละบาปที่เกิดขึ้น เพียรกุศลให้เกิดขึ้นในสันดาน เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมลง

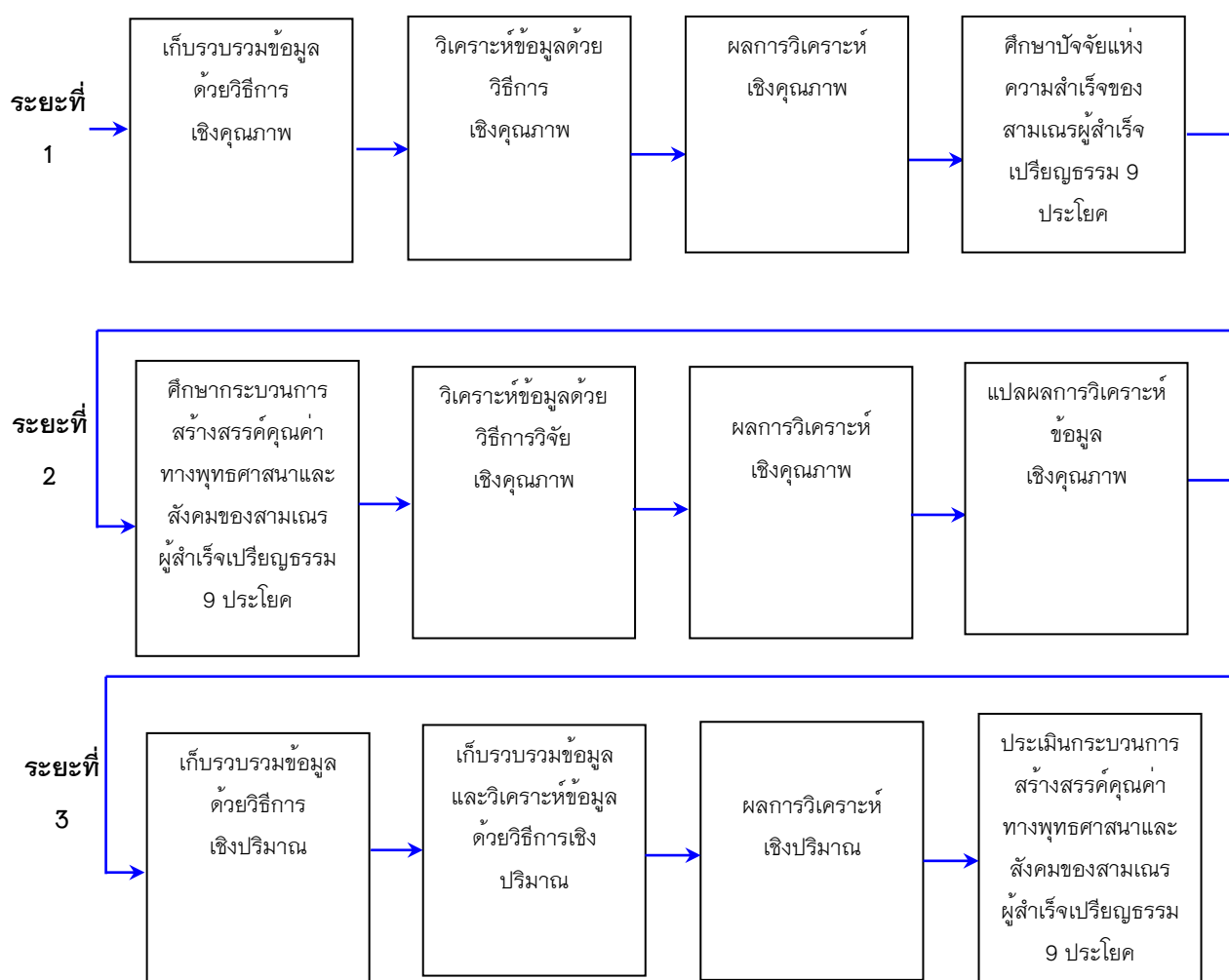
บทบาทตามคาดหวัง

ความคาดหวังเป็นลักษณะของความคิดหรือความต้องการของบุคคลซึ่งมีอยู่ 2 ฝ่ายคือฝ่ายผู้ที่ต้องการกระทำในสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นบทบาท ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ และฝ่ายที่จะได้รับผลตอบแทนนั้น หรือ ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้กระทำ (Payutto, 2008) บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน 2 แนวทางคือ (1) บทบาทหลัก หรือ บทบาทโดยตรงของพระสงฆ์ คือ การเป็นผู้นำชุมชนในทางด้านจิตใจส่งเสริมศีลปวัณธรรมสติปัญญาที่ถูกต้องแก่ชุมชนเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งเป็นรากฐานความเจริญความสุขของสังคมอย่างแท้จริง (2) บทบาทรอง ในบางกรณีอาจมีบทบาทอื่นที่พระสงฆ์อาจจำเป็น และควรเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นผู้รับแรงศรัทธาจากชาวบ้าน อาจแนะนำประชาชนในท้องถิ่นให้เห็นแนวทางในการพัฒนาด้านวัตถุที่เหมาะสมหรือเป็นผู้ประสานรวมตัวกับชาวบ้านในการพัฒนาและอาจใช้วัดเป็นสถานที่รวมกลุ่ม และอีกบทบาทของพระสงฆ์ คือ ธรรมทาน การให้ธรรมะ การให้ธรรมะนั้นมีความหมายกว้างมาก และ คำว่า ธรรมะในภาษาบาลีก็เป็นคำที่มีความหมายกว้างที่สุด แต่ถ้าแยกประเภทใหญ่ ๆ มี 2 อย่างคือ ความจริงกับความดีงาม เป็นเรื่องของปัญญาอย่างหนึ่ง คุณธรรมอย่างหนึ่ง การให้ธรรมะเป็นทาน หมายถึง การให้ความรู้ความเข้าใจ และหลักแห่งความดีหรือหลักที่จะให้เข้าถึงมนุษย์เข้าถึงสังคม และได้ประสพสิ่งที่ดีงามคือทำให้เกิดความรู้ ความ

เข้าใจในสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ตั้งต้นแต่ความรู้สึกชั้นสูงสุด เข้าใจในชีวิตว่า คืออะไรสภาวะที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลายเป็นอย่างไรลงมาถึงความเข้าใจทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับจริยธรรมในการดำรงชีวิตเป็นแง่ของสัจธรรมอย่างหนึ่ง จริยธรรมอย่างหนึ่ง รวมความคือ ช่วยเหลือประชาชนในทางปัญญา และในทางคุณธรรมอันเป็นบทบาทหลัก เป็นต้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ออกแบบการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (A Multiphase Mixed Methods Design) (Leedy & Ormrod, 2015) โดยระยะที่ 1 ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเปรียญธรรม 9 ประโยค และนักวิชาการพระพุทธศาสนา จำนวน 15 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ระยะที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเปรียญธรรม 9 ประโยค จำนวน 9 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ระยะที่ 3 ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 30 รูป/คน จากการออกแบบการวิจัยทั้ง 3 ระยะ สามารถสรุปได้ดังภาพต่อไปนี้



ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค ผลการวิจัยพบว่าสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยคมีสถานภาพปัจจุบันเป็นบรรพชิต จำนวน 5 รูป คิดเป็นร้อยละ 50.00 และคฤหัสถ์ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 มีสมณศักดิ์พระราชาคณะ จำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 10.00 พระราชาคณะเจ้าคณะรอง จำนวน 2 รูป คิดเป็นร้อยละ 20.00 พระราชาคณะชั้นราช จำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 10.00 พระราชาคณะชั้นสามัญ จำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 10.00 และไม่มีสมณศักดิ์ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ตำแหน่งทางวิชาการโดย ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ จำนวน 2 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 1 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 รองศาสตราจารย์ จำนวน 1 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ศาสตราจารย์ จำนวน 3 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 และศาสตราจารย์พิเศษ จำนวน 3 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 การศึกษาทางโลกเป็นปริญญาตรี จำนวน 3 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 ปริญญาโท จำนวน 2 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และปริญญาเอก จำนวน 5 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของพระภิกษุ สามเณร ต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค ทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านการสอน 2) ด้านเผยแผ่ 3) ด้านผลงาน โดยภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.79) สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการสอน (ค่าเฉลี่ย 4.08, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.80) ด้านเผยแผ่ (ค่าเฉลี่ย 4.06, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.79) และด้านผลงาน (ค่าเฉลี่ย 4.03, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.79) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษากระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางพุทธศาสนาและสังคมของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค ได้แก่ กัลยาณมิตรโดยคนในครอบครัว มีอิทธิบาท 4 ศึกษาให้รอบด้าน บูรณาการศาสตร์ทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ขั้นตอนการสร้างผลงานทางพุทธศาสนา มีใจรักในการอ่าน ฝึกฝนตนเอง รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ ในการสร้างสรรค์ผลงานนั้น อาศัยแรงบันดาลใจเป็นพลังในการสร้างงาน ศึกษาพระไตรปิฎกมีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะนำมาสร้างสรรค์ผลงานทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างคุณค่าทางสังคม

3. เสนอกระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางพุทธศาสนาและสังคมของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางพระพุทธศาสนาด้วยหลักกัลยาณมิตรโดยคนในครอบครัวจะเป็นกัลยาณมิตรที่ดีอาศัยแรงบันดาลใจเป็นพลังในการสร้างงานศึกษาพระไตรปิฎกมีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะนำมาสร้างสรรค์ผลงานทางพระพุทธศาสนาอาศัยความมุ่งมั่น สร้างแรงบันดาลใจจากตัวอย่างผู้ที่ประสบผลสำเร็จ ติดตามฟังนักพูดที่มีชื่อเสียง ทำการฝึกฝนตนเอง เลือกอยู่ใน

สถานที่ที่เหมาะสม คิดวิเคราะห์ตนเอง พัฒนาด้านภาษา เผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สร้างสิ่งที่มีคุณค่าและคุณประโยชน์ กอปรด้วยคุณภาพมาตรฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้พบว่า กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางพุทธศาสนาและสังคมของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค โดย ปัจจัยแห่งความสำเร็จของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค ทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านการสอน 2) ด้านเผยแผ่ 3) ด้านผลงาน โดยภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก สามเณรเปรียญธรรมทำหน้าที่อบรม แนะนำ สั่งสอนหลักธรรม เรื่องลำดับความสำคัญของงาน แยกเป็นประโยชน์ส่วนตัว กับ ประโยชน์ส่วนรวม พุทธศาสนิกชนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้และเห็นผลชัดเจน มีความเข้าใจในหลักธรรมที่เคยฟังและปฏิบัติชัดเจนมากขึ้น และสามเณรเปรียญธรรมสอนตามลำดับความง่ายยากลุ่มลึกเพียรพยายามเป็นเลิศในการเรียนรู้ตลอดเวลา เผยแพร่แก่ประชาชนและภิกษุ สามเณรหลายเรื่อง และสามเณรเปรียญธรรมปฏิบัติหน้าที่การงานได้อย่างโดดเด่นในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัย Rungchaiwittoon (2014) พบว่า การพัฒนาพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปกครอง มีการประชุมเพื่ออบรมพระสังฆาธิการตามมติมหาเถรสมาคม หรือการจัดหลักสูตรในระยะสั้นๆ เท่านั้น แต่ยังไม่ได้มีองค์กรรับผิดชอบโดยตรง 2) ด้านการศาสนศึกษา ยังคงมีการบริหารจัดการทางด้านการศึกษาที่ยังคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการบริหารจัดการทางด้านการศึกษาโดยมุ่งเน้นการสงเคราะห์ประชาชนในด้านการศึกษา ซึ่งยังคงให้ประชาชนได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ 4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนาให้พระสังฆาธิการมีความก้าวหน้าในการเผยแผ่ และทักษะการใช้ภาษาของสมัยปัจจุบัน มุ่งเน้นให้ประชาชนปฏิบัติธรรมตามกำลังศรัทธาถือว่า เป็นการสั่งสอนในภาคทฤษฎี และปฏิบัติที่ควบคู่กันไป 5) ด้านสาธารณูปการ การพัฒนาตามกำลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชน โดยไม่ได้มีการวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่มากและมีการพัฒนาโดยการศึกษาและวางแผนการก่อสร้างสิ่งต่างๆ ภายในวัด เพื่อให้เหมาะสมกับสถานที่ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีการช่วยเหลือประชาชนโดยอยู่บนพื้นฐานของจิตเมตตา แต่ยังไม่ได้ช่วยเหลือเป็นระบบ ต้องมีการวางแผน ความต้องการของประชาชน หรือศึกษาปัญหาหรือความเดือดร้อนของประชาชนว่ามีสิ่งใดที่ขาดแคลน

2. ผลการศึกษากระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางพุทธศาสนาและสังคมของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค ได้แก่ กัลยาณมิตรโดยคนในครอบครัว มีอิทธิบาท 4 ศึกษาให้รอบด้าน

บูรณาการศาสตร์ทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ขั้นตอนการสร้างผลงานทางพุทธศาสนา มีใจรักในการอ่าน ผึกฝนตนเอง รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ ในการสร้างสรรค์ผลงานนั้น อาศัยแรงบันดาลใจเป็นพลังในการสร้างงาน ศึกษาพระไตรปิฎกมีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะนำมาสร้างสรรค์ผลงานทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างคุณค่าทางสังคม จึงสอดคล้องกับงานวิจัย Thepchat (1998) พบว่า แนวคิดทางการสอนของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) เพื่อพัฒนาปัญญาตามหลักพุทธศาสนา ประกอบด้วย 3 แนวทาง ได้แก่ การสอนเพื่อพัฒนามนุษย์ การสอนที่ส่งผลให้เกิดปัญญา และการสอนเพื่อให้เกิดปัญญาตามหลักไตรสิกขา อันเป็นกระบวนการสอนเพื่อพัฒนาปัญญาโดยตรงซึ่งล้วนมีความต่อเนื่องและสอดคล้องกัน การสอนนั้นเป็นการฝึกฝนพัฒนาในลักษณะแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาปัญญาซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดอย่างมีระบบ มีเหตุผล เพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม แนวคิดทั้ง 3 แนวทาง สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี โดยเริ่มตั้งแต่มีการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของการสอน การเลือกเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล รวมทั้งบทบาทและภาระหน้าที่ของครูที่เหนือจากการสอนจึงทำให้กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางพุทธศาสนาและสังคมของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยคเกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคมไทย

3. เสนอกระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางพุทธศาสนาและสังคมของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางพระพุทธศาสนาด้วยหลักกัลยาณมิตรโดยคนในครอบครัวจะเป็นกัลยาณมิตรที่ดีอาศัยแรงบันดาลใจเป็นพลังในการสร้างงานศึกษาพระไตรปิฎกมีส่วนสำคัญอย่างมากที่จะนำมาสร้างสรรค์ผลงานทางพระพุทธศาสนาอาศัยความมุ่งมั่น สร้างแรงบันดาลใจจากตัวอย่างผู้ที่ประสบผลสำเร็จ ติดตามฟังนักพูดที่มีชื่อเสียง ทำการฝึกฝนตนเอง เลือกอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม คิดวิเคราะห์ตนเอง พัฒนาด้านภาษา เผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สร้างสิ่งที่มีคุณค่าและคุณประโยชน์ ก่อปรด้วยคุณภาพมาตรฐาน โดยสอดคล้องกับงานวิจัย Buddawong (2014) พบว่า คุณสมบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วย หน้าที่หลัก คือ สิบปทายก และความเป็นกัลยาณมิตร การจัดการศึกษาทางธรรมวินัย ทศพลญาณ ปฏิสัมภิตา 4 และสี่สาการสอน 4 ข. การผลิตและการพัฒนา ได้แก่ (1) การผลิตและการพัฒนาตามระยะเวลา คือ ในระยะสั้นเพื่อสร้างความเป็นนักเรียนที่ดีตามหลักบุพนิมิตของการศึกษา และในระยะยาวเพื่อสร้างความเป็นบัณฑิต ผู้มีศีลธรรม มีจริยธรรม มีความสุข และการผลิตและการพัฒนาตามความมุ่งหมายของวิชาการ คือ วิชาศึกษาทั่วไปเพื่อสร้างความเป็นบัณฑิต และวิชาเฉพาะวิชาชีพเพื่อสร้างเครื่องมือบัณฑิต (2) จริยศึกษา เป็นการผลิตครูที่จะต้องคัดยอคนให้มาเป็นยอครู และคัดยอครูให้มาเป็นครูจริยศึกษา ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ได้แก่ (1) การพัฒนาผู้ใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการฝึกอินทรีย์ 6 ในด้านการศึกษา (2) การพัฒนาผู้ผลิตเทคโนโลยีด้วยการผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีที่สร้างสรรค์ และไม่ก่อให้เกิดปัญหาให้แก่สังคม และสอดคล้องกับงานวิจัย Nakorn (2020) พบว่า การขับเคลื่อนการบริหารงาน ส่งเสริมกระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางพุทธศาสนาและสังคมของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยคให้เกิด

ประโยชน์สูงสุดทางพุทธศาสนาและสังคมไทยต่อไป ดังผลการวิจัย Poonkirtmarinng & Promsit (2020) พบว่ามนุษย์สามารถพัฒนาตนเองให้ถึงขั้นทำลายกิเลสได้ด้วยวิธีการการพัฒนาศาสนาตนเองให้มีจิตใจเข้มแข็งเพื่อทำลายกิเลสอันเป็นสิ่งที่ทำให้เศร้าหมองจากความชั่ว การรู้จักคบกัลยาณมิตรเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธศาสนาได้แบ่งด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ 1) ด้านชีวิตประจำวัน ด้วยการแนะนำให้มีความขยันหมั่นเพียร ไม่เกียจคร้านการทำงานต่าง ๆ 2) ด้านสังคม ช่วยเหลือกันและกันไม่สร้างปัญหาให้แก่ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย 3) ด้านศีลธรรม แนะนำให้มีธรรม คือศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิและปัญญา อันเป็นหลักปฏิบัติทางใจให้ถึงความหลุดพ้น และ 4) ด้านการศึกษา คือ กัลยาณมิตรจะแนะนำให้พบสิ่งดีมีประโยชน์เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต การนำเอาหลักธรรมเข้ามาบูรณาการในการทำงานจะต้องคำนึงถึงบริบทที่หลากหลาย (Inthisang, 2013) เนื่องจากแต่ละบุคคลมีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกันย่อมมีข้อเสนอแนะและแนวทางปฏิบัติในการทำงานที่หลากหลายอันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการบริหารหน่วยงาน องค์กร หรือโรงเรียนได้ หากแต่ผู้ที่มีประสบการณ์น้อยยังต้องยึดหลักการมากกว่าผู้ที่มีประสบการณ์มากเท่านั่นเอง

องค์ความรู้จากการวิจัย



ภาพที่ 2 สรุปองค์ความรู้กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางพุทธศาสนาและสังคม

ของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค

จากผลการวิจัยดังกล่าวสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค สามารถนำผลวิจัยไปใช้ส่งเสริมพระภิกษุ สามเณรให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานทางพระพุทธศาสนาและสังคมให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้แก่

1. กระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) กัลยาณมิตรโดยคนในครอบครัว 2) มีอิทธิบาท 4 คือ มีใจรักในการเรียน (ฉันทะ) พากเพียรไม่หยุด (วิริยะ) มีใจฝึกฝน (จิตตะ) และใช้ปัญญาไตร่ตรอง (วิมังสา) พยายามทุ่มเท จนค้นพบวิธีการเรียนในวิชาที่ยาก 3) ศึกษาให้รอบด้าน 4) บูรณาการศาสตร์ทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ 5) ผสมผสานระหว่างทฤษฎีปรับใช้กับภาคปฏิบัติ

2. ขั้นตอนการสร้างผลงานทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) มีใจรักในการอ่าน 2) ฝึกฝนตนเอง 3) รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ ในการสร้างสรรค์ผลงาน 4) อาศัยแรงบันดาลใจเป็นพลังในการสร้างงาน 5) ศึกษาพระไตรปิฎก 6) อาศัยความมุมานะ 7) กำหนดเป้าหมายงานวิชาการ 8) หาวิธีสนใจเปิดโอกาสให้ทำงานสอน 9) สอนเพื่อหาประเด็นปัญหา 10) นำสิ่งที่ได้จากการสอนเรียบเรียงตำรา 11) ลงมือพิมพ์งานตามเป้าหมายที่กำหนดจนแล้วเสร็จ

3. คุณค่าทางสังคม ได้แก่ 1) การพูดที่มีสาระปนกับความสนุกสนาน 2) สร้างแรงบันดาลใจจากตัวอย่างผู้ที่ประสบผลสำเร็จ 3) การติดตามฟังนักพูดที่มีชื่อเสียง 4) ทำการฝึกฝนตนเอง 5) เลือกอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม (ปฏิรูปเทส) 6) คิดวิเคราะห์ตนเอง 7) พัฒนาด้านภาษา 8) มีลีลาการสอน 9) เผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 10) อาศัยความมุมานะ 11) สร้างสิ่งที่มีคุณค่าและคุณประโยชน์ กอปรด้วยคุณภาพมาตรฐาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมประวัติดีและผลงานทางพระพุทธศาสนาของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยคจัดพิมพ์แจกจ่ายให้กับพระภิกษุ สามเณรทั่วประเทศเพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่พระภิกษุ สามเณรได้ยึดปฏิบัติตามแนวทางของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมกระบวนการสร้างสรรค์คุณค่าทางพระพุทธศาสนาและสังคมของสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยคเพื่อเป็นแรงจูงใจ ตลอดจนถึงกระบวนการสร้างศรัทธาที่ยั่งยืน สร้างผลงานแก่พระพุทธศาสนาและสังคมอย่างต่อเนื่อง

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่สามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยคในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้สามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยคได้สร้างสรรค์ผลงานแก่พระศาสนาและสังคมอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาประวัติและผลงานทางพุทธศาสนาและสังคมของผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค

2.2 ควรศึกษากระบวนการส่งเสริมสามเณรผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยคในการสร้างสรรค์ผลงานทางพระพุทธศาสนาและสังคม

2.3 ควรศึกษาองค์ประกอบในการสร้างสรรค์ผลงานทางพระพุทธศาสนาและสังคมของผู้สำเร็จเปรียญธรรม 9 ประโยค

References

- Atithammo, P.S. (2017). *Administration of Sangha Education*. MCU Press.
- Buddawong, P.Y. (2014). *An Analysis of The Educational Concept of Phrabrahmagunabhorn (P.A. Payutto)*[Doctoral dissertation, Mahachulalongkornrajavidyalaya University].
- Inthisang, P. S. (2013). The good friend principle of primary school administrators of Bangkok metropolis office of primary education area. *Interdisciplinary Research Review*, 8(1), 5–17.
- Leedy, P.D., & Ormrod, J. E. (2015). *Practical research planning and design* (11th ed.). Pearson Education.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. MCU Press.
- Nakorn, C. (2020). A model of self–development for success based on Buddhist psychology of Phrabrahmapundit (Prayoon Dhammacitto). *Journal of Social Science and Buddhist Anthropology*, 5(1), 72–84.
- National Office of Buddhism. (2010). *Award ceremony of the Office of the Distinguished Phra Pariyat Dharma Department 2009*. National Buddhism Office printing house.
- Pandita, S.U. (1993). *In this very life* (2nd ed). Buddhist Publication Society.
- Payutto, P.A. (2008). *Buddhist Dictionary* (11th ed.) S.R. Printing Mass Products Company.
- Poonkirtmaring, Y., & Promsit, P.S. (2020). The Kalyanamitta with the development of the quality of life in according to Buddhism. *Journal of MCU Nakhondhat*, 7(10), 197–208.
- Rungchaiwitoon, P.T. (2014). Pattern of human resource development of Sangha administrators for efficiency of Sangha administration. *Journal of Language, Religion and Culture*, 3(1), 65–88.

- Suthon, R. (2013). *The necessity of learning the Pali language in the study of Buddhism*. MCU Press.
- Tan, C.C., & Damnoen, P.S. (2020). Buddhist Noble Eightfold Path approach in the study of consumer and organizational behaviors. *Journal of MCU Peace Studies*, 8(1), 1–20.
- Thepchat, S. (1998). *An Analysis Of Teaching Concepts Of Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto) for the development of wisdom according to Buddhist Principles*[Master' thesis, Chiang Mai University].